

Asiakassetelin arvon määrittäminen

Vastaaja:

-

Vastaus:

27.11.2018, 13:57 - 27.11.2018, 14:24

1. Vastaajan tiedot	<table><tr><td>Vastaajatahon virallinen nimi</td><td>Stella Kotipalvelut Oy</td></tr><tr><td>Vastauksen kirjanneen henkilön nimi</td><td>Juhani Pälve</td></tr><tr><td>Vastauksen vastuuhenkilön sähköposti</td><td>juhani.palve@stella.fi</td></tr><tr><td>Vastauksen vastuuhenkilön puhelinnumero</td><td>0440290381</td></tr></table>	Vastaajatahon virallinen nimi	Stella Kotipalvelut Oy	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Juhani Pälve	Vastauksen vastuuhenkilön sähköposti	juhani.palve@stella.fi	Vastauksen vastuuhenkilön puhelinnumero	0440290381
Vastaajatahon virallinen nimi	Stella Kotipalvelut Oy								
Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Juhani Pälve								
Vastauksen vastuuhenkilön sähköposti	juhani.palve@stella.fi								
Vastauksen vastuuhenkilön puhelinnumero	0440290381								
2. Onko vastaaja	yksityinen palvelun tuottaja								
3. Ovatko nykyisten palveluseteleiden ja tulevien asiakaseteleiden eroavaisuudet erityisesti tuottajakorvausten näkökulmasta helposti ymmärrettäviä (Kappale 4.2.)?	ei pääosin								
4. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 3	Tällä hetkellä ei tarkkaa tietoa siitä, mikä asiakassetelin korvaus tulee olemaan. Nykyisissä palveluseteleissä taas on merkittäviä eroavaisuuksia kunnittain palvelutuottajan osuuden, mutta myös asiakkaan maksuosuuden osalta.								
5. Voidaanko aikaisempaa palveluseteleiden arvonmääritykseen tehtyä työtä ja osaamista hyödyntää asiakaseteleiden tuottajakorvausten määrittelyssä?	ei pääosin								
6. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 5	Lähtökohtaisesti asiakassetelin arvon on oltava sama kuin liikelaitoksen omat tuotantokustannukset. Ei ole mitään syytä, miksi asiakassetelin arvo voisi olla tätä alhaisempi. Yksityisen markkinahintojen (huom: hintojen, ei kustannusten) vertailu on hyvinkin perusteltua vain siinä tapauksessa, että myös liikelaitoksen korvauksia tarkistetaan saman arvoisiksi. Julkisten varojen käytön tulee aina olla mahdollisimman tehokasta. Nykyisten palveluseteleiden ja ostopalvelujen								

tuotteistaminen ei ole samanlainen kuin tulevien asiakassetelien. Palvelusetelien ja ostopalvelujen tuotteistamisessa ei ole ollut välttämätöntä lähteä siitä, mikä järjestäjän oma tuotantokustannus on ollut.

Yksityiskohtaisempia perustelujamme:

Markkinatilanne ja yksityisten kustannukset asiakassetelin arvon lähtökohtina Kappaleessa 4.1 "Kilpailun lähtökohtia asiakassetelimarkkinoilla" puhutaan paljon siitä, että nykyisten ostopalvelu- ja palvelusetelimarkkinoiden tilannetta tulee tarkastella asiakassetelin arvoa määriteltäessä. Sivun 13 keskivaiheilla on sinänsä hyvä, lauseen pituinen varoitus siitä, että palvelun sisällön määrittelyssä on oltava tarkkana, sillä palvelu voi olla nykyisellään tuotteistettu eri tavalla omassa tuotannossa ja ostopalvelutuotannossa. Lausahdus on tosiaan hyvä, mutta riittämätön.

Asiakassetelin arvon tulee määräytyä yksinomaan liikelaitoksen omien tuotantokustannusten mukaan, ja tätä tarkoitusta varten palvelujen tuotteistusta tulee tarkastella kokonaan uudelleen. Nykymarkkinoihin vertaamisen ei tule olla lähtökohta lainkaan.

Sivun 13 viimeisen kappaleen toinen lause ("Sen lisäksi huomio on kiinnitettävä markkinoiden kilpailutilanteeseen ja yksityisen tuotannon kustannustason selvittämiseen") on poistettava kokonaan. Tämä on ongelmallinen kohta myös lakiesityksessä. Yksityisen toimijan tuotannon tarkka kustannusrakenne paljastaa yrityksen toimintaan liittyviä tietoja, jotka kuuluvat liikesalaisuuden piiriin.

EVA:n analyysi "Soten sokeat pisteet" (20.11.2018) kuvailee ongelmaa sivulta 10 alkaen hyvin: "Sosiaali- ja terveystalouden tuotanto on yrityksille kilpailullista elinkeinotoimintaa. Valinnanvapauden ideana on hyödyntää yksityisen sektorin osaamista ja tehokasta kilpailua sosiaali- ja terveystalouden saatavuuden, laadun ja tehokkuuden kohentamiseen.

Liikesalaisuudet on suojattu lailla nimenomaan terveen kilpailun ylläpitämiseksi. On luonnollista, etteivät yritykset halua avata kaikkia kilpailutekijöitään kilpailijoilleen." Liikelaitoksen voi katsoa olevan

asiakassetelipalveluntuottajan kilpailija aikaisemmin lausunnossamme kuvatuin perusteluin.

EVA:n raportti jatkaa: "On kyseenalaista, mitä maakunta ylipäänsä tekee yksityisen yrityksen yksityiskohtaisilla taloustiedoilla. -- Hallituksen esityksen perusteluosiossa todetaan ainoastaan, että maakunnan on tiedettävä yksityisen toimijan sotekeskuksen kustannusrakenne ja tulos, jotta maakunta voisi arvioida, saako yksityinen toimija "ylikompensaatiota". Se, mitä ylikompensaatiolla tässä yhteydessä tarkoitetaan, ja mitä sen havaitsemisesta tarkkaan ottaen seuraa, jää hämärän peittoon. Maakunnat määrittävät itse palveluntuottajille maksettavat korvaukset. Ne asetetaan oletettavasti sellaisiksi, että maakunnan oma palvelutuotanto tulee korvauksilla toimeen. Jos näin ei olisi, maakunta joutuisi joko lopettamaan oman palvelutoimintansa tai subventoimaan suoran valinnan palveluita tuottavaa osaansa kilpailua vääristävällä tavalla. Jos yksityinen palveluntuottaja onnistuu tekemään ylijäämää samalla korvaustasolla ja vastaavalla asiakaskunnalla, kyseessä ei ole ylikompensaatio, vaan osoitus siitä, että yksityisen palveluntuottajan toiminta on ollut parempaa kuin julkisen toimijan." Samat perustelut toimivat myös asiakassetelipalveluihin.

On myös huomattava, että kustannus ja hinta ovat eri asia. Muun muassa raportin kappaleessa 5.3.3 sekoitetaan näitä käsitteitä (esimerkiksi sivun 23 toiseksi viimeisen kappaleen alku). Kustannus on niiden monien tekijöiden yhteenlaskettujen menojen summa, joka palveluntuottajalle palveluntuottamisesta aiheutuu. Hinta on hintalappu, jolla tuottaja palvelunsa tai tuotteen myy. Palvelujen järjestäjää ja maksajaa tulee kiinnostaa yksinomaan hinta. Markkinatilannetta kartoittaessaan liikelaitoksen tulee siis aivan oikein (s. 23 loppu) selvittää, mihin hintaan yksityiset toimijat ovat tuottaneet vastaavia palveluja aiemmin. Tässä selvitetään hintaa, ei kustannuksia.

Miksi setelin arvo saa olla liikelaitoksen omaa kustannusta pienempi?

On vaikea ymmärtää, miksi asiakassetelin arvo voisi olla maakunnan liikelaitoksen omaa kustannusta pienempi. Kun on selvillä se

rahamäärä, jonka liikelaitos käyttää tietyn asiakassetelin piirissä olevan palvelukokonaisuuden tuottamiseen, mikä voi olla syynä sille, että asiakassetelin arvo ei olisi täsmälleen sama? Ainoastaan toisen palveluntuottajan suosiminen toisen kustannuksella.

Selvää on, että julkisella liikelaitoksella on tehtäviä, joita ei ole yksityisellä palveluntuottajalla. Näistä tehtävistä ja niiden kustannuksista tulee olla selvillä, mutta niitä ei tässä edes ole tarkoitus verrata. Toisin sanottuna: kappaleen 5.3 (s. 20) kuvion harmaata aluetta ”liikelaitoksen tuotantokustannusten ja yksityiselle tuottajalle maksettavan korvauksen välinen ero” ei tulisi olla edes olemassa. Vähintään se on otsikoitava ja nimettävä paremmin. Kyse ei ole samasta palvelutuotteesta, vaan liikelaitoksen muista tehtävistä. Sama palvelutuote on omenoita, joita voi ja pitää vertailla liikelaitoksen ja yksityisen välillä. Liikelaitoksen muut tehtävät tai järjestäjälle kuuluvat tehtävät ovat appelsiineja, jotka eivät kuulu tähän laskelmaan lainkaan. Sivulla 22 ei tule yksin mainita, että haasteena on järjestäjän kustannusten erottaminen liikelaitoksen kustannuksista, vaan todeta, että nämä kustannukset on erotettava toisistaan vailla vaihtoehtoa toimia toisin. Tasapuolinen korvaus julkisen ja yksityisen välillä on kilpailuneutraliteetin peruslähtökohta. Lausuntomme muissa osissa on kuvattu sitä, miksi kilpailuneutraliteetin toteuttamista ei voi asiakassetelipalveluissakaan välttää. Kilpailuneutraliteetti tarkoittaa nimenomaan julkisen ja yksityisen toimijan välistä kilpailuympäristön tasapuolisuutta. Tasapuolinen korvaus turvaa myös asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen. Maakunta voi nimellisesti toteuttaa valinnanvapauslain pykälää tarjoamalla asiakasseteliä, jonka arvo on jollakin lailla perusteltu, mutta äärimmäisen alhainen. Tällöin käy, kuten raportin sivulla 8 todetaankin: ”Jos asiakassetelin arvo on merkittävästi julkisia tuotantokustannuksia alhaisempi, se ei houkuttele yksityisiä toimijoita.” Voiko valinnanvapauden katsoa toteutuvan, mikäli tosiasiallisia valinnan mahdollisuuksia ei ole, kun yksityiset palveluntuottajat eivät kykene olemaan järjestelmässä mukana?

	<p>Raportissa mainitaan myös, että tuottajille saattaa syntyä kannustin tehostaa toimintaa tinkimällä laadusta, koska setelin arvo on annettu (s. 8). Lausahdus perustelee samalla sen, miksi setelin arvon tulee olla kohdillaan. Toisaalta korvauksen, laadun ja tuottavuuden välisen suhteen seurannan ei tulisi ulottua yksin yksityisiin toimijoihin. Millään tavalla ei voi perustella sitä, että liikelaitoksen osalta näitä asioita ei seurattaisi. Näin olisi tullut toimia aina tähänkin asti, ilmankin valinnanvapautta ja kilpailua. Jos korvaus on liikelaitokselle sama kuin yksityiselle (asiakassetelin arvo), tulee myös nähdä se, onko liikelaitoksen saama korvaus sopiva, eikä mahdollisesti esimerkiksi liian suuri.</p> <p>On siis korostettava sitä, että yksityisen markkinahintojen (huom: hintojen, ei kustannusten) vertailu on hyvinkin perusteltua vain siinä tapauksessa, että myös liikelaitoksen korvauksia tarkistetaan saman arvoisiksi. Julkisten varojen käytön tulee aina olla mahdollisimman tehokasta.</p>
<p>7. Onko asiakassetelipalveluiden käyttöönoton prosessi selkeää (kappale 5)?</p>	<p>No answers</p>
<p>8. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 7</p>	<p>No answers</p>
<p>9. Onko asiakassetelipalveluntuottajille maksettavien korvausten yleiset toimintaperiaatteet kuvattu raportissa riittävän selkeästi (Kappaleet 5 ja 6)?</p>	<p>No answers</p>
<p>10. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 9</p>	<p>No answers</p>
<p>11. Ovatko asiakassetelipalveluntuottajille maksettavat tuottajakorvaukset maakuntien liikelaitosten näkökulmasta kokonaisuutena toteuttamiskelpoiset?</p>	<p>ei</p>
<p>12. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 11</p>	<p>Mitä tällä kysymyksellä haetaan? Se, että liikelaitoksella (= yhdellä palveluntuottajista) ylipäätään on oikeus asettaa korvausten taso toisille palveluntuottajille, on käsittämätöntä! Näin ollen liikelaitoksilla on mitä suurimmassa määrin valta päättää asiasta monin tavoin omaksi edukseen.</p>

Yksityiskohtaisempia perustelujamme:

Liikelaitoksen rooli asiakassetelin arvon päättäjänä

Valinnanvapauslakiesityksen 70 § sanoo, että asiakassetelin arvosta määrää maakunnan liikelaitos. Liikelaitos on palvelujen tuottaja. Yksityiset toimijat ovat palvelujen tuottajia. Maakunta on palvelujen järjestäjä. Samalla, kun sote-uudistuksen kaikissa lakiesityksessä tavoitteena on tuottajien erottaminen järjestäjästä, on täysin kestävämpiä ja käsittämättömiä, että yksi tuottaja saa määrittellä toisten tuottajien korvaussumman.

Uudistuksessa on sanottu pyrittävän yksiselitteisesti kahteen tasoon: järjestämiseen ja tuottamiseen. Raportin sivulla 16 kuitenkin luodaan valinnanvapauslakiesitystä mukailleen liikelaitokselle omituinen, järjestämisen ja tuottamisen väliin putoavan toimeenpanijan rooli. Yksi tuottaja siis käytännössä toteuttaa järjestäjän tehtäviä määritellessään muiden tuottajien korvauksia, maksaessaan nämä korvaukset, valvoo kilpailijoitaan, ja ilmoittaa maakunnalle niiden virheistä. Kuviota ei voi hyväksyä.

Jos laki näin tuleekin sanomaan, tässä raportissa on pyrittävä selvittämään liikelaitoksen järjestämistehtävät ja niiden myötä lankeava järjestäjän raskas objektiivisuuden vastuu läpikotaisin auki. Seuraavassa kappaleessa samalla sivulla 16 jatketaan palveluntuottajan roolin kuvauksella. Viimeistään tässä kohtaa raporttia lukeva liikelaitoksen edustaja hämmentyy: kumpaa hän edustaa? Järjestäjää vai tuottajaa?

Eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi kesän 2017 lausunnossaan, että maakunnan palvelutuotannon yhtiöittämisvelvoite valinnanvapauspalveluissa on perustuslain vastainen. Tämän jälkeen valinnanvapauslaki on pyritty kirjoittamaan sellaiseksi, että muissa valinnanvapauspalveluissa kuin sote-keskuspalveluissa maakunnan oman palvelutuotannon ei katsottaisi kilpailevan yksityisen palvelutuotannon kanssa (pois lukien tilanteet, joissa maakunnan palvelutuotanto on yhtiötetty vapaaehtoisesti). Tosiasiallisesti kyseessä

kuitenkin on kilpailutilanne. Liikelaitosten on äärimmäisen tärkeää tunnistaa tämä asiakassetelin arvoa määrittellessään.

Kilpailutilanne ja kilpailuneutraliteetti

Kilpailutilanne on olemassa ensinnäkin asiakkaan valinnan kautta. Asiakas voi valita asiakassetelillä yksityisen palveluntuottajan, tai kieltäytymällä setelistä liikelaitoksen palvelutuotannon.

Toiseksi kilpailutilanne on olemassa rahoituksesta kilpailun kautta. Asiakassetelin arvoa määrittellessä kustannustaso ei saa nousta. Näin ollen asiakassetelin piirissä oleviin palveluihin on käytössä yksi euromäärä, joka ei muutu riippumatta siitä, paljonko näistä palveluista tuotetaan liikelaitoksen toimesta, ja paljonko asiakassetelillä. Siispä jokainen annettu asiakasseteli vähentää liikelaitoksen omia tuloja.

Ei voida väittää, etteikö jokaisen toimijan intressi olisi säilyttää oma osuutensa rahoituksesta mahdollisimman suurena. Olisi naiivia ajatella, että myös liikelaitos ei toimisi näin. Raportin sivulla 23 esitetty huomio siitä, että maakunnan on käytettävä ”pelisilmää” keskustellessaan yksityisten kanssa, sillä luonnollisesti näillä on kannustin pyrkiä pitämään asiakassetelin arvo mahdollisimman korkealla, on sinisilmäinen ja alentava. Sellaista tilannetta ei tämän lakiesityksen puitteissa yksinkertaisesti voi olla, että liikelaitoksella ei olisi täsmälleen sama intressi.

Kyseinen kappale sivulla 23 sotkee jälleen myös täysin maakunnan ja liikelaitoksen vastuita ja rooleja. Tässä kohtaa siis maakunta (= järjestäjä) kävisi näitä keskusteluja vain yksityisten kanssa? Kuitenkin liikelaitos määrittelee asiakassetelin arvon? Tekeekö maakunta esityöt, ja liikelaitos määrää? Kuitenkin liikelaitoksen sanotaan määrittävän arvon, jonka maakunta sitten hyväksyy? Raportissa jää täysin epäselväksi, monimutkaiseksi ja mutkikkaaksi se, mikä taho asiakassetelin arvosta lopulta päättää.

Lähtökohtaisesti tästä syystä asiakassetelin arvon määrittämisen ei tulisi missään nimessä olla liikelaitoksen päätettävissä. Kun

näin kuitenkin on, liikelaitosta on äärimmäisen selväsanaisesti ohjeistettava kilpailuneutraliteetin noudattamisessa. Tällä hetkellä kilpailua käsittelevä, sivulta 13 alkava raportin kappale 4.1 puhuu kilpailusta vain yksityisten välillä. Yhteiskunnallisesti ja sote-uudistuksen tavoitteisiin nähden tätä paljon tärkeämpää on tässä raportissa tunnistaa ja teroittaa ensinnäkin sitä, että tosiasiallisesti kilpailutilanne on olemassa, ja toiseksi sitä, että sen edut on yhteiskunnan yhteisen edun nimissä otettava käyttöön ennemmin kuin pyrittävä suitsimaan kilpailun toimivuutta.

Kilpailuneutraliteetin tärkeydestä on syytä kirjata raporttiin kokonaan erillinen kappale. Esimerkiksi EVA:n aivan tuoreen, 20.11.2018 julkaistun analyysin ”Soten sokeat pisteet” sivulla 5 asiaa on kuvattu tiiviissä muodossa hyvin. Sen mukaan kilpailuneutraliteetti on tärkeää neljästä syystä.

1. Kilpailu toimii. EVA:n raportti: ”Kilpailulle alttiina olevien palveluntuottajien on jatkuvasti mietittävä, miten ne voisivat kehittää toimintaansa. Siksi ne hakevat jatkuvasti pieniä parannuksia ja suurempia innovaatioita sekä tekevät investointeja toimintansa tehostamiseksi. Nämä parantavat toiminnan laatua ja pienentävät kustannuksia.” Sote-uudistuksen tavoite on se, että myös maakunnan omistama palveluntuottaja, eli liikelaitos, toimisi näin.

2. Resurssihukan paljastaminen. EVA:n raportti: ”Kilpailun avulla voidaan paljastaa monopolien toiminnassa piilevä resurssihukka. Tiedämme, että monopolit tulevat kalliiksi, koska ne tuottavat kilpailtuja markkinoita vähemmän palveluita kalliimmalla hinnalla. Purkamalla julkisten palveluiden monopolit – tai altistamalla ne kilpailulle – saadaan samalla rahalla enemmän palveluita.” Liikelaitoksen kannattaa siis altistaa toimintansa vertailulle, jotta julkisesti rahoitettujen palvelujen tuottavuus voi parantua.

3. Julkisten varojen tehokas käyttö. EVA:n raportti: ”Julkisella vallalla on velvollisuus käyttää yhteisiä varoja mahdollisimman tehokkaasti ja tuloksellisesti. Kansalaisilla on oikeus odottaa, että julkisille varoille saadaan mahdollisimman paljon vastinetta. Jokainen julkisen sektorin tehottomuuden aiheuttama

kansalaisen jonotuspäivä lääkärin vastaanotolle, sosiaalipalveluihin tai erikoissairaanhoidon on tarpeeton.”

4. Tasapuolisuus. EVA:n raportti: ”Julkisella sektorilla on velvollisuus kohdella yksityisiä toimijoita ja omaa tuotantokoneistoaan tasapuolisesti. Yksityisille toimijoille on kohtuutonta säätää yksipuolisesti sellaisia vaatimuksia ja velvoitteita, jotka voitaisiin yhtä hyvin esittää julkiselle sektorille. Se, että toiminta on julkisen sektorin itse harjoittamaa ei tarkoita, että kaikki on automaattisesti kunnossa.” Liikelaitoksen ei siis voida olettaa kykenevänsä yksinomaan julkisomisteisuutensa vuoksi määrittelemään asiakassetelin arvoa kilpailullisesti reiluksi. Asiakassetelin arvon määrittäminen -raportin sivun 13 lopussa puhutaan hyvin siitä, mitä toimiva kilpailu edellyttää. Listasta puuttuu kuitenkin kokonaan kaikkein tärkein: kilpailuneutraliteetti. Toimintaympäristön epätasapuolisuus on mitä suurimmassa määrin kilpailun este.

13. Ovatko asiakassetelipalveluntuottajille maksettavat olosuhdekorvaukset toteuttamiskelpoiset?

No answers

14. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 13

Riippuu konkreettisista euromääristä.

15. Ovatko asiakassetelipalveluntuottajille maksettavat kannustinkorvaukset toteuttamiskelpoiset?

No answers

16. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 15

Kannatamme vaikuttavuutta perusteena korvauksille. Koska asian rakenteiden luominen on kuitenkin Suomessa vasta hyvin alkutekijöissään, kannatamme sitä, että vaikuttavuuden mittareita kehitetään vaiheittain.

Nyt on lähdeittävä perustasolta eikä vaikuttavuuden mittareille tule vielä antaa liian suurta painoarvoa korvausten arvoa määriteltäessä. Tulisikin siis harkita, että alkuvaiheessa (vähintään asiakassetelien piloteissa), lähdetään liikkeelle peruskorvauksen ja olosuhdekorvauksen yhdistelmällä, ja saatetaan ne yhdessä toimiviksi, ennen kuin siirrytään vaikuttavuuteen perustuvan kannustinpalkkion maksamiseen.

<p>17. Voidaanko asiakassetelituottajille maksettavilla tuottajakorvauksilla tukea maakuntien toiminnalleen asettamia tavoitteita?</p>	<p>kyllä</p>
<p>18. Vapaamuotoiset huomiot kysymykseen 17</p>	<p>Miksi ei voitaisi? Riippuu toki tavoitteista, mutta uskomme yksityisen täydentävän hyvin palvelutuotantoa niin laadun kuin kustannustehokkuudenkin näkökulmasta. Tästä onkin monia tutkimuksia tehty.</p>
<p>19. Mistä asiakassetelin tuottajakorvauksiin liittyvistä asiakokonaisuksista tarvittaisiin lisää tietoa?</p>	<p>Vastaamme kysymykseen siitä näkökulmasta, mistä asioista liikelaitos ei saa tarpeeksi tietoa ja ymmärrystä lakiesityksen ja tämän raporttiluonnoksen perusteella asiakassetelin arvoa määritellessään:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mitkä tosiasiallisesti ovat maakunnan (= järjestäjä) ja liikelaitoksen (= yksi palveluntuottajista) roolit? 2. Kilpailutilanteen tunnistamisesta ja kilpailuneutraliteetin noudattamisen välttämättömyydestä 3. Liikelaitoksen oman tuotannon kustannusten läpinäkyvyydestä ja siitä, että sen on kyettävä vertailemaan täsmälleen samoihin palveluihin kulunutta kustannustaan kuin mitä yksityisten vaaditaan asiakassetelillä tuottavan. Ei ylimääräisiä turhia jyvityksiä, jotka eivät liity suoraan ko palveluun. 4. Asiakassetelin arvon äärimmäisen suurista vaikutuksista pieniin palveluntuottajiin 5. Ihmisen omien varojen käytön sallittavuudesta yksityisillä markkinoilla
<p>20. Muut vapaamuotoiset huomiot raportista</p>	<p>Katsomme, että lausuntopyyntö on muotoiltu pääasiassa tulevien liikelaitosten ja maakuntien vastattavaksi. Siksi yksityisten palveluntuottajien näkemyksiä on ollut osin vaikea sovittaa edellä olleisiin kysymyksiin vastauksiksi.</p> <p>Asiakassetelin arvo on kuitenkin äärimmäisen merkittävä, ehkä merkittävin asia yksityisille asiakassetelillä palveluja tuottamaan aikoville toimijoille. Siksi ehdotamme, että raportin valmistelua jatketaan, näkökulmaa laajennetaan, ja</p>

sisältöä syvennetään. Ehdotamme, että raportin jatkovalmisteluun kutsutaan Hyvinvointiala HALI ry:n lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö sekä Suomen Yrittäjät toimialajärjestöineen.

Koska edellä olleeseen kyselyyn tosiaan on ollut hankala sovittaa kaikkia näkemyksiämme, kokoamme ne alla olevaan, yhtenäiseen listaan.

Pienet palveluntuottajat

Pieniä, työllistäviä palveluntuottajia toimii huomattavasti enemmän sosiaalipalvelujen tarjoajina kuin terveystalusten puolella. Valinnanvapauden välineistä asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti koskettavat enemmän juuri sosiaalipalveluja. Siksi asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin arvon määrittely on pienille palveluntuottajille sote-uudistuksen kriittisimpiä asioita. Asiakassetelin arvon määrittely -raportin sivulla 14 on lyhyt kappale koskien pieniä palveluntuottajia. Asia on kuitenkin syytä nostaa omaksi kappaleekseen, ja korostaa sen sanomaa asiakassetelin arvoa määritteleville liikelaitoksille. Palvelu on tarjottava vain asiakassetelin arvon summalla. Vain lisäpalvelujen myynti on sallittua. Maakunta kerää asiakasmaksut. Pienillä palveluntuottajalla lisäpalvelujen tai kokonaan muiden palvelualojen myynnin mahdollisuudet ovat suuria huomattavasti heikommat. Pienen palveluntuottajan tulisi tulla käytännössä toimeen yksinomaan asiakassetelin arvolla. Siksi arvon riittävä euromääräinen summa suhteessa vaadittuun palvelun laatuun on niille elämän ja kuoleman kysymys. Kaikki seuraavaksi sanomamme ja ehdottamamme asiat auttaisivat siis nimenomaan pienten palveluntuottajien pärjäämistä uudessa sote-maailmassa. Lisäpalvelujen myynnin tulee olla täysin selkeästi sallittu, asiakkaan on voitava maksaa omaa rahaa asiakassetelin arvon lisäksi, liikelaitoksen on tunnistettava kilpailutilanne ja noudatettava kilpailuneutraalisuutta ja asiakassetelin arvon on määrädyttävä liikelaitoksen omien kustannusten tasalle.

Lisäpalvelut

Lakiesitys lähtee siitä, että asiakkaan on saatava julkisesti rahoitettu asiakassetelin piirissä oleva palvelu vain asiakassetelin arvolla ja asiakasmaksulla. Raportin mukaan "palveluntuottaja ei voi myydä lisäpalveluna sellaista palvelua, joka on sisällytetty asiakassetelistä maksettavaan korvaukseen" (s. 6).

Lisäpalvelujen myynti ja osto on lakiesityksen mukaan sallittua. Lisäpalvelu ei edellä kuvatusti tämän raportin mukaan kuitenkaan voi olla sellainen palvelu, joka on sisällytetty asiakassetelistä maksettavaan korvaukseen. Raportissa lainataan lakiesityksen tekstimuotoa ja otetaan esimerkiksi siivouspalvelut (s. 12). Lisäpalveluina pidettäisiin "muita siivouspalveluja", jotka eivät sisälly asiakkaan saamiin asiakassetelipalveluihin. On tarkennettava, että asiakas voi ostaa myös samaa siivouspalvelua (ei yksin "muita siivouspalveluja") omilla varoillaan esimerkiksi useammin, kuin hänelle julkisin varoin korvataan.

Laki ei voi rajoittaa ihmisen omien varojen käyttöä yksityisillä markkinoilla. Raportissa esitetyn tiukan sanamuodon "ei voi myydä lisäpalveluna sellaista palvelua, joka on sisällytetty asiakassetelistä maksettavaan korvaukseen" voi tulkita estävän myös tämän. Sanamuotoa ja ohjeistusta raportissa tulee siis täsmentää.

Asiakkaan maksama erotus samasta palvelusta

Hieman mutkikkaampi periaatteellinen kysymys on se, tulisiko asiakkaan voida maksaa omaa rahaa asiakassetelin arvon päälle. Otetaan esimerkiksi vammaisen henkilön asumispalvelu. Sanotaan, että julkisesti korvattava asumispalvelu maksaa 100X. Valinnanvapauslakiesitys ja asiakassetelin arvon määrittäminen -raportti ovat yksiselitteisiä: asiakas ei voi maksaa omaa rahaa palvelun päälle. Palvelu on saatava asiakassetelin arvon ja erillisessä laissa määritellyn asiakasmaksun yhteissummalla. Asiakasseteli + asiakasmaksu ovat siis = 100X. Asiakassetelin arvon määrittäminen -raportin tehtävänä ei ole pyrkiä muuttamaan

lakiesitystä, mutta asia on syytä kyseenalaistaa tässäkin yhteydessä. Mikäli asiakas haluaa saman palvelun hieman julkisin varoin maksettavaa minimimääritelmää korkeampitasoisena, hänen on mielestämme voitava maksaa niin halutessaan asiakassetelin arvon ja asiakasmaksun päälle palveluntuottajan määrittelemä hinta. Sanotaan vaikka, että maksamalla 100X:n päälle 10X asiakas saa hieman suuremman ja paremmin varustellun huoneen. Jos asiakassetelin päälle ei voi maksaa itse 10X erotusta, asiakas voi saada suuremman ja paremmin varustellun huoneen vain, jos hän maksaa täydet 110X omasta pussistaan. Tähän kykeneviä on huomattavasti harvemmassa kuin heitä, jotka voisivat maksaa vain tuon 10X.

Mikäli asiakassetelin ja asiakasmaksun päälle saisi siis maksaa haluamansa lisäsumman, asiakkaalla olisi mahdollista saada elämänlaatuaan parantavaa ja yksilöllisempää palvelua pienellä lisäpanostuksella. Tämä ei tarkoita sitä, että liikelaitos voisi määritellä asiakassetelin arvon niin alas, ettei sillä tosiasiasa olisi mahdollista saada palvelua. Asiakassetelin arvon on oltava sen suuruinen, että julkisesti määritelty minimipalvelu on mahdollista saada sillä kokonaan. Oman rahan käytön salliminen kuitenkin antaisi useammalle ihmiselle mahdollisuuden yksilöllisempiin palveluihin. Mikäli tätä ei sallita, kuulu rikkaimpien, eli korkeatasoisemmat palvelut täysin itse maksavien asiakkaiden ja kaikkien muiden välillä syvenee.

Sekä lisäpalvelujen ostamisessa, että samasta palvelusta enemmän maksamisessa on kyse ihmisen henkilökohtaisista päätöksistä omien varojensa käytössä. Tätä ei tule, eikä nähdäksemme voi rajoittaa sääntelyllä millään lailla.

Liikelaitoksen rooli asiakassetelin arvon päättäjänä

Valinnanvapauslakiesityksen 70 § sanoo, että asiakassetelin arvosta määrää maakunnan liikelaitos. Liikelaitos on palvelujen tuottaja. Yksityiset toimijat ovat palvelujen tuottajia. Maakunta on palvelujen järjestäjä. Samalla, kun sote-uudistuksen kaikissa lakiesityksessä tavoitteena on tuottajien erottaminen järjestäjästä, on täysin

kestämätöntä ja käsittämätöntä, että yksi tuottaja saa määritellä toisten tuottajien korvaussumman.

Uudistuksessa on sanottu pyrittävän yksiselitteisesti kahteen tasoon: järjestämiseen ja tuottamiseen. Raportin sivulla 16 kuitenkin luodaan valinnanvapauslakiesitystä mukaillen liikelaitokselle omituinen, järjestämisen ja tuottamisen väliin putoavan toimeenpanijan rooli. Yksi tuottaja siis käytännössä toteuttaa järjestäjän tehtäviä määritellessään muiden tuottajien korvauksia, maksaessaan nämä korvaukset, valvoo kilpailijoitaan, ja ilmoittaa maakunnalle niiden virheistä. Kuviota ei voi hyväksyä.

Jos laki näin tuleekin sanomaan, tässä raportissa on pyrittävä selvittämään liikelaitoksen järjestämistehtävät ja niiden myötä lankeava järjestäjän raskas objektiivisuuden vastuu läpikotaisin auki. Seuraavassa kappaleessa samalla sivulla 16 jatketaan palveluntuottajan roolin kuvauksella. Viimeistään tässä kohtaa raporttia lukeva liikelaitoksen edustaja hämmentyy: kumpaa hän edustaa? Järjestäjää vai tuottajaa?

Eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi kesän 2017 lausunnossaan, että maakunnan palvelutuotannon yhtiöittämisvelvoite valinnanvapauspalveluissa on perustuslain vastainen. Tämän jälkeen valinnanvapauslaki on pyritty kirjoittamaan sellaiseksi, että muissa valinnanvapauspalveluissa kuin sote-keskuspalveluissa maakunnan oman palvelutuotannon ei katsottaisi kilpailevan yksityisen palvelutuotannon kanssa (pois lukien tilanteet, joissa maakunnan palvelutuotanto on yhtiötetty vapaaehtoisesti). Tosiasiallisesti kyseessä kuitenkin on kilpailutilanne. Liikelaitosten on äärimmäisen tärkeää tunnistaa tämä asiakassetelin arvoa määritellessään.

Kilpailutilanne ja kilpailuneutraliteetti

Kilpailutilanne on olemassa ensinnäkin asiakkaan valinnan kautta. Asiakas voi valita asiakassetelillä yksityisen palveluntuottajan, tai kieltäytymällä setelistä liikelaitoksen palvelutuotannon.

Toiseksi kilpailutilanne on olemassa rahoituksesta kilpailun kautta. Asiakassetelin arvoa määritellessä kustannustaso ei saa

nousta. Näin ollen asiakassetelin piirissä oleviin palveluihin on käytössä yksi euromäärä, joka ei muutu riippumatta siitä, paljonko näistä palveluista tuotetaan liikelaitoksen toimesta, ja paljonko asiakassetelillä. Siispä jokainen annettu asiakasseteli vähentää liikelaitoksen omia tuloja.

Ei voida väittää, etteikö jokaisen toimijan intressi olisi säilyttää oma osuutensa rahoituksesta mahdollisimman suurena. Olisi naiivia ajatella, että myös liikelaitos ei toimisi näin. Raportin sivulla 23 esitetty huomio siitä, että maakunnan on käytettävä ”pelisilmää” keskustellessaan yksityisten kanssa, sillä luonnollisesti näillä on kannustin pyrkiä pitämään asiakassetelin arvo mahdollisimman korkealla, on sinisilmäinen ja alentava. Sellaista tilannetta ei yksinkertaisesti voi olla, että liikelaitoksella ei olisi täsmälleen sama intressi.

Kyseinen kappale sivulla 23 sotkee jälleen myös täysin maakunnan ja liikelaitoksen vastuita ja rooleja. Tässä kohtaa siis maakunta (= järjestäjä) kävisi näitä keskusteluja vain yksityisten kanssa? Kuitenkin liikelaitos määrittelee asiakassetelin arvon? Tekeekö maakunta esityöt, ja liikelaitos määrää? Kuitenkin liikelaitoksen sanotaan määrittävän arvon, jonka maakunta sitten hyväksyy? Raportissa jää täysin epäselväksi, monimutkaiseksi ja mutkikkaaksi se, mikä taho asiakassetelin arvosta lopulta päättää.

Lähtökohtaisesti tästä syystä asiakassetelin arvon määrittämisen ei tulisi missään nimessä olla liikelaitoksen päätettävissä. Kun näin kuitenkin on, liikelaitosta on äärimmäisen selväsanaisesti ohjeistettava toiminnassaan.

Tällä hetkellä kilpailua käsittelevä, sivulta 13 alkava raportin kappale 4.1 puhuu kilpailusta vain yksityisten välillä. Yhteiskunnallisesti ja soite-uudistuksen tavoitteisiin nähden tätä paljon tärkeämpää on tässä raportissa tunnistaa ja teroittaa ensinnäkin sitä, että tosiasiallisesti kilpailutilanne on olemassa, ja toiseksi sitä, että sen edut on yhteiskunnan yhteisen edun nimissä otettava käyttöön ennemmin kuin pyrittävä suitsimaan kilpailun toimivuutta.

Kilpailuneutraliteetin tärkeydestä on syytä kirjata raporttiin kokonaan erillinen kappale. Esimerkiksi EVA:n aivan tuoreen, 20.11.2018

julkaistun analyysin ”Soten sokeat pisteet” sivulla 5 asiaa on kuvattu tiiviissä muodossa hyvin. Sen mukaan kilpailuneutraliteetti on tärkeää neljästä syystä.

6. Kilpailu toimii. EVA:n raportti: ”Kilpailulle alttiina olevien palveluntuottajien on jatkuvasti mietittävä, miten ne voisivat kehittää toimintaansa. Siksi ne hakevat jatkuvasti pieniä parannuksia ja suurempia innovaatioita sekä tekevät investointeja toimintansa tehostamiseksi. Nämä parantavat toiminnan laatua ja pienentävät kustannuksia.” Sote-uudistuksen tavoite on se, että myös maakunnan omistama palveluntuottaja, eli liikelaitos, toimisi näin.

7. Resurssihukan paljastaminen. EVA:n raportti: ”Kilpailun avulla voidaan paljastaa monopolien toiminnassa piilevä resurssihukka. Tiedämme, että monopolit tulevat kalliiksi, koska ne tuottavat kilpailtuja markkinoita vähemmän palveluita kalliimmalla hinnalla. Purkamalla julkisten palveluiden monopolit – tai altistamalla ne kilpailulle – saadaan samalla rahalla enemmän palveluita.” Liikelaitoksen kannattaa siis altistaa toimintansa vertailulle, jotta julkisesti rahoitettujen palvelujen tuottavuus voi parantua.

8. Julkisten varojen tehokas käyttö. EVA:n raportti: ”Julkisella vallalla on velvollisuus käyttää yhteisiä varoja mahdollisimman tehokkaasti ja tuloksellisesti. Kansalaisilla on oikeus odottaa, että julkisille varoille saadaan mahdollisimman paljon vastinetta. Jokainen julkisen sektorin tehottomuuden aiheuttama kansalaisen jonotuspäivä lääkärin vastaanotolle, sosiaalipalveluihin tai erikoissairaanhoidon on tarpeeton.”

9. Tasapuolisuus. EVA:n raportti: ”Julkisella sektorilla on velvollisuus kohdella yksityisiä toimijoita ja omaa tuotantokoneistoaan tasapuolisesti. Yksityisille toimijoille on kohtuutonta säätää yksipuolisesti sellaisia vaatimuksia ja velvoitteita, jotka voitaisiin yhtä hyvin esittää julkiselle sektorille. Se, että toiminta on julkisen sektorin itse harjoittamaa ei tarkoita, että kaikki on automaattisesti kunnossa.” Liikelaitoksen ei siis voida olettaa kykenevänsä yksinomaan julkisomisteisuutensa vuoksi määrittelemään asiakassetelin arvoa kilpailullisesti reiluksi.

Asiakassetelin arvon määrittäminen -raportin sivun 13 lopussa puhutaan hyvin siitä, mitä toimiva kilpailu edellyttää. Listasta puuttuu kuitenkin kokonaan kaikkein tärkein: kilpailuneutraliteetti. Toimintaympäristön epätasapuolisuus on mitä suurimmassa määrin kilpailun este.

Liikelaitoksen oman tuotannon kustannusten selvittäminen

Raportissa mainitaan: "Asiakassetelin arvo ei saa ylittää maakunnan liikelaitoksen oman tuotannon kustannuksia -- Tästä seuraa, että jatkossa julkisen palvelutuotannon kustannus on tiedettävä tarkkaan asiakassetelin arvoa määriteltäessä." (s. 8)

Valinnanvapaudella tavoitellaan paitsi palvelujen parempaa saatavuutta, myös tuottavuuden lisäämistä julkisesti rahoitettuun järjestelmään. Keskeinen edellytys tuottavuuden lisäämisessä onnistumiselle onkin läpinäkyvyys ja kilpailu, joita järjestelmässä on tähän asti ollut vain vähän. Onkin siis erinomaisen tärkeää ja tervetullutta, että julkisen palvelutuotannon kustannukset perataan nyt auki. On hyvä lähtökohta, että julkisen tuotannon oma kustannus on pohjana asiakassetelin arvoa määriteltäessä.

Äärimmäisen huono asia kuitenkin on se, että liikelaitoksella ei edellä kuvatusti ole mitään intressiä käyttää tätä oman kustannustasonsa tietoa asiakassetelin arvon määrittämisessä sellaiselle tasolle, että myös asiakassetelituottajat kykenevät tarjoamaan laadukasta palvelua. Kustannukset eivät saa nousta. Jokainen annettu asiakasseteli on siis pois liikelaitoksen omasta tulosta. Miksi liikelaitos määrittäisi asiakassetelin arvoa sellaiseksi, että se houkuttelisi sen kilpailijoita?

Markkinatilanne ja yksityisten kustannukset asiakassetelin arvon lähtökohtina

Kappaleessa 4.1 "Kilpailun lähtökohtia asiakassetelimarkkinoilla" puhutaan paljon siitä, että nykyisten ostopalvelu- ja palvelusetelimarkkinoiden tilannetta tulee tarkastella asiakassetelin arvoa määriteltäessä. Sivun 13 keskivaiheilla on sinänsä hyvä, lauseen pituinen varoitus siitä,

että palvelun sisällön määrittelyssä on oltava tarkkana, sillä palvelu voi olla nykyisellään tuotteistettu eri tavalla omassa tuotannossa ja ostopalvelutuotannossa. Lausahdus on tosiaan hyvä, mutta riittämätön.

Asiakassetelin arvon tulee määräytyä yksinomaan liikelaitoksen omien tuotantokustannusten mukaan, ja tätä tarkoitusta varten palvelujen tuotteistusta tulee tarkastella kokonaan uudelleen. Nykymarkkinoihin vertaamisen ei tule olla lähtökohta lainkaan.

Sivun 13 viimeisen kappaleen toinen lause ("Sen lisäksi huomio on kiinnitettävä markkinoiden kilpailutilanteeseen ja yksityisen tuotannon kustannustason selvittämiseen") on poistettava kokonaan. Tämä on ongelmallinen kohta myös lakiesityksessä. Yksityisen toimijan tuotannon tarkka kustannusrakenne paljastaa yrityksen toimintaan liittyviä tietoja, jotka kuuluvat liikesalaisuuden piiriin.

EVA:n analyysi "Soten sokeat pisteet" (20.11.2018) kuvailee ongelmaa sivulta 10 alkaen hyvin: "Sosiaali- ja terveystalouden tuotanto on yrityksille kilpailullista elinkeinotoimintaa. Valinnanvapauden ideana on hyödyntää yksityisen sektorin osaamista ja tehokasta kilpailua sosiaali- ja terveystalouden saatavuuden, laadun ja tehokkuuden kohentamiseen.

Liikesalaisuudet on suojattu lailla nimenomaan terveen kilpailun ylläpitämiseksi. On luonnollista, etteivät yritykset halua avata kaikkia kilpailutekijöitään kilpailijoilleen."

Liikelaitoksen voi katsoa olevan asiakassetelipalveluntuottajan kilpailija aikaisemmin lausunossamme kuvatuin perusteluin.

EVA:n raportti jatkaa: "On kyseenalaista, mitä maakunta ylipäänsä tekee yksityisen yrityksen yksityiskohtaisilla taloustiedoilla. -- Hallituksen esityksen perusteluosiossa todetaan ainoastaan, että maakunnan on tiedettävä yksityisen toimijan sotekeskuksen kustannusrakenne ja tulos, jotta maakunta voisi arvioida, saako yksityinen toimija "ylikompensaatiota". Se, mitä ylikompensaatiolla tässä yhteydessä tarkoitetaan, ja mitä sen havaitsemisesta tarkkaan ottaen seuraa, jää hämärän peittoon. Maakunnat määrittävät itse palveluntuottajille maksettavat korvaukset. Ne asetetaan oletettavasti sellaisiksi, että

maakunnan oma palvelutuotanto tulee korvauksilla toimeen. Jos näin ei olisi, maakunta joutuisi joko lopettamaan oman palvelutoimintansa tai subventoimaan suoran valinnan palveluita tuottavaa osaansa kilpailua vääristävällä tavalla. Jos yksityinen palveluntuottaja onnistuu tekemään ylijäämää samalla korvaustasolla ja vastaavalla asiakaskunnalla, kyseessä ei ole ylikompensaatio, vaan osoitus siitä, että yksityisen palveluntuottajan toiminta on ollut parempaa kuin julkisen toimijan.” Samat perustelut toimivat myös asiakassetelipalveluihin.

On myös huomattava, että kustannus ja hinta ovat eri asia. Muun muassa raportin kappaleessa 5.3.3 sekoitetaan näitä käsitteitä (esimerkiksi sivun 23 toiseksi viimeisen kappaleen alku). Kustannus on niiden monien tekijöiden yhteenlaskettujen menojen summa, joka palveluntuottajalle palveluntuottamisesta aiheutuu. Hinta on hintalappu, jolla tuottaja palvelunsa tai tuotteen myy. Palvelujen järjestäjää ja maksajaa tulee kiinnostaa yksinomaan hinta. Markkinatilannetta kartoittaessaan liikelaitoksen tulee siis aivan oikein (s. 23 loppu) selvittää, mihin hintaan yksityiset toimijat ovat tuottaneet vastaavia palveluja aiemmin. Tässä selvitetään hintaa, ei kustannuksia.

Miksi setelin arvo saa olla liikelaitoksen omaa kustannusta pienempi?

On vaikea ymmärtää, miksi asiakassetelin arvo voisi olla maakunnan liikelaitoksen omaa kustannusta pienempi. Kun on selvillä se rahamäärä, jonka liikelaitos käyttää tietyn asiakassetelin piirissä olevan palvelukokonaisuuden tuottamiseen, mikä voi olla syynä sille, että asiakassetelin arvo ei olisi täsmälleen sama? Ainoastaan toisen palveluntuottajan suosiminen toisen kustannuksella.

Selvää on, että julkisella liikelaitoksella on tehtäviä, joita ei ole yksityisellä palveluntuottajalla. Näistä tehtävistä ja niiden kustannuksista tulee olla selvillä, mutta niitä ei tässä edes ole tarkoitus verrata. Toisin sanottuna: kappaleen 5.3 (s. 20) kuvion harmaata aluetta ”liikelaitoksen tuotantokustannusten ja yksityiselle tuottajalle maksettavan korvauksen välinen

ero” ei tulisi olla edes olemassa. Vähintään se on otsikoitava ja nimettävä paremmin. Kyse ei ole samasta palvelutuotteesta, vaan liikelaitoksen muista tehtävistä. Sama palvelutuote on omenoita, joita voi ja pitää vertailla liikelaitoksen ja yksityisen välillä. Liikelaitoksen muut tehtävät tai järjestäjälle kuuluvat tehtävät ovat appelsiineja, jotka eivät kuulu tähän laskelmaan lainkaan. Sivulla 22 ei tule yksin mainita, että haasteena on järjestäjän kustannusten erottaminen liikelaitoksen kustannuksista, vaan todeta, että nämä kustannukset on erotettava toisistaan vailla vaihtoehtoa toimia toisin. Tasapuolinen korvaus julkisen ja yksityisen välillä on kilpailuneutraliteetin peruslähtökohta. Edellä on kuvattu yksityiskohtaisemmin sitä, miksi kilpailuneutraliteetin toteuttamista ei voi asiakassetelipalveluissakaan välttää. Kilpailuneutraliteetti tarkoittaa nimenomaan julkisen ja yksityisen toimijan välistä kilpailuympäristön tasapuolisuutta. Tasapuolinen korvaus turvaa myös asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen. Maakunta voi nimellisesti toteuttaa valinnanvapauslain pykälää tarjoamalla asiakasseteliä, jonka arvo on jollakin lailla perusteltu, mutta äärimmäisen alhainen. Tällöin käy, kuten raportin sivulla 8 todetaankin: ”Jos asiakassetelin arvo on merkittävästi julkisia tuotantokustannuksia alhaisempi, se ei houkuttele yksityisiä toimijoita.” Voiko valinnanvapauden katsoa toteutuvan, mikäli tosiasiallisia valinnan mahdollisuuksia ei ole, kun yksityiset palveluntuottajat eivät kykene olemaan järjestelmässä mukana?

Raportissa mainitaan myös, että tuottajille saattaa syntyä kannustin tehostaa toimintaa tinkimällä laadusta, koska setelin arvo on annettu (s. 8). Lausahdus perustelee samalla sen, miksi setelin arvon tulee olla kohdillaan. Toisaalta korvauksen, laadun ja tuottavuuden välisen suhteen seurannan ei tulisi ulottua yksin yksityisiin toimijoihin. Millään tavalla ei voi perustella sitä, että liikelaitoksen osalta näitä asioita ei seurattaisi. Näin olisi tullut toimia aina tähänkin asti, ilmankin valinnanvapautta ja kilpailua. Jos korvaus on liikelaitokselle sama kuin yksityiselle (asiakassetelin arvo), tulee myös nähdä se, onko liikelaitoksen sama korvaus sopiva, eikä mahdollisesti

esimerkiksi liian suuri.

On siis korostettava sitä, että yksityisen markkinahintojen (huom: hintojen, ei kustannusten) vertailu on hyvinkin perusteltua vain siinä tapauksessa, että myös liikelaitoksen korvauksia tarkistetaan saman arvoisiksi. Julkisten varojen käytön tulee aina olla mahdollisimman tehokasta.

Vaikuttavuus tavoitteena ja korvauksen perusteena

Raportin kappaleessa 6 käsitellään vaikuttavuutta tavoitteena ja asiakassetelin korvauksen perusteena. Kannatamme vaikuttavuutta perusteena korvauksille. Koska asia on kuitenkin äärimmäisen monimutkainen, kannatamme sitä, että vaikuttavuuden mittareita kehitetään vaiheittain. Nyt on lähdettävä perustasolta, eikä vaikuttavuuden mittareille tule vielä antaa liian suurta painoarvoa korvausten arvoa määriteltäessä. Tulisikin siis harkita, että alkuvaiheessa (vähintään asiakassetelien piloteissa), lähdetään liikkeelle peruskorvauksen ja olosuhdekorvauksen yhdistelmällä, ja saatetaan ne yhdessä toimivaksi ennen kuin siirrytään vaikuttavuuteen perustuvan kannustinpalkkion maksamiseen.

21. Yksilöidyt muutosehdotukset

Kilpailuneutraliteettia ei voi liikaa painottaa. On asiakkaan ja veronmaksajan etu, että tilaaja ja tuottaja on aidosti erotettu ja kaikkia tuottajia kohdellaan yhdenvertaisesti.